

1 Korīn

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn häd näng doo bä habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹh, P'op Hagä Do karēn do hyb n'aa ŷ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejūū do see ŷ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hōm hyb n'aa kã. Ēr hỹj hadoo do Sotenés häd näng do sii bē ŷ edēng, ² bēēh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korīn häd näng do panang bä habong doo. Tsyt hē, ta wē bē tabetyn hōm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.* Sahōnh hē jé pad'yyt hē ěr Wahē N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ēē do sii hē bē tabetyn hōm tsyt hē, ta wē had'yyt hē bē babok hyb n'aa. Sahōnh hē ěr wahē n'aa né hē ti Jesus. Jé pad'yyt hē habong do sa Wahē N'aa, ěr Wahē N'aa na-ãj hē. ³ ŷ karēn P'op Hagä Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãj hē ky en'yym bē hã. ŷ karēn baad bē rah'yyb en'yym.

⁴ P'op Hagä Do hã ŷ tsebee had'yyt hē bē hyb n'aa, baad bē wē taky enyym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bē hã ta ky n'aa baad bē bahajaa bē baher'oot, baad tabanoo bē hã takarēn do baad bē bahapäh

---

* **1:2** Ji hyb n'aa tadajēp, ji hyb n'aa taganä wät, tahanäng pé ti Kristo bad'oo doo.

hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bē hā. ⁶ Baad bē gado dāk Kristo ky n'aa bē hā āā her'ood wāt do paah. Te hub né hē kā bē hā kā. ⁷ Ti hyb n'aa kā, hỹỹ kā bē h'yyb gó tabanyy dāk sahōnh hē P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do ji hajaa doo, baad bē gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa p'aa hēnh tabahyng bā kā. ⁸ Baad had'yyt hē Jesus Kristo bē tah'yyb hej'oonh, baad bē baboo had'yyt hē hyb n'aa, tagadēg ub, takajaa bā kā, baad had'yyt hē bē hā tabahapāh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bē hā taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagā Doo, bē tanaēēnh do Jesus Kristo ēr Wahē N'aa sūi bē babok hyb n'aa, dooh bē teréd bā. Tamoo wāt né hē ji hā taky dāng doo.

Sa h'yyb gó raketyn hōm do ky n'aa hahỹỹh

¹⁰ Wakān haa, ēr Wahē N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ŷ bētsēē bē hā, séd hā bē h'yyb hedoo hyb n'aa, bē h'yy kanetyn hyb n'aa, séd hā had'yyt hē bē babok hyb n'aa. ¹¹ ŷỹnh Korowéh hād nāng do karapee ŷ rapanāk bē ky n'aa. Bē ky ked'aak bē mahang, sa nooh. ¹² Hahỹỹ d' mā bē kyyh: “Paw-Ro karapee āāh”, nāk mā bē wób sa kyyh. “Aporos karapee āāh”, nāk mā bē wób. “Peed karapee āāh”, nāk mā ta wób. “Kristo karapee āāh”, nāk mā ta wób kā. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bē kyyh. ¹³ Ketyn hōm g'eeh ti Kristo bē hā? ŷ g'eeh, Paw-Ro, bē hyb n'aa b'aa kajatsēk do hā kepēēm dāk do paah? Hāt ŷỹ gó paa bē ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'āāts hē hā ŷỹ, ŷ tsebé, dooh bē ŷ nu gemuun bā do hyb n'aa. Jāām hē ajyy Kiris-Po, Gajo hād enāh do ŷ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'āāts hē dooh bē ŷ nu gemuun boo bā ŷ wén nāng, hāt ŷỹ gó bē

nu kemuun bē naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ Ỹ hyb n'aa es'ee dāk hỹ hỹ kā Es-Tepanas tób yt hē habong do na-ãāj hē ỹ nu gemuun paah. ¹⁷ Dooch ta wób ỹ nu gemuun do hyb n'aa tado bā tii, Kristo mejũũ do hã ỹỹ. Ta ky n'aa hanām do ỹ baher'ood hōm ti ỹ tamejũũ doo. Ta ky n'aa ỹ baher'oot bā, dooch ỹ her'ood bā badāk hahỹỹ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsĕk do hã Kristo dajĕp do hejój hã maa newĕĕ do raj'aa etsĕ hyb n'aa. Dooch ỹ karĕn bā kĕh ỹ tak'ĕp ỹ haj'ap do hã raj'aa etsĕĕ bā.

¹⁸ B'aa kajatsĕk do hã Kristo dajĕp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hĕnh hahōm do sa hã. Ēr hã kā, banesaa mahānh ted'ĕĕp do hã, P'op Hagā Do hejój kametā dāk ta tii hã. ¹⁹ Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó. Hahỹỹ da ta kyyh:

“Ỹ ahāj jĕng da tak'ĕp hajaa do rahapāh doo.

H'yy ganāng do sa h'yyb ỹ makyys da”, † nāng kerih do hã.

²⁰ Ākā, nyy da P'op Hagā Do h'yyb tak'ĕp hep'ĕĕh do sa hã? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk do sa hã ĕnh? Badāk hahỹỹ hã tak'ĕp h'yy ganāng doo gó her'oot do sa hã ĕnh? P'op Hagā Do wareem dāk badāk hahỹỹ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do tak'ĕp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado dāk rahajaa do paa tan'oo bā. ²¹ Tak'ĕp tabahajaa doo gó P'op Hagā Do anoo badāk hahỹỹ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do ta hã ranahapāh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagā Do h'yyb dāng ted'ĕĕp ta wĕ ta ky n'aa hyb n'aa ta

---

† **1:19** Isajas 29.14

hã h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawä Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarēn kapehuunh doo, meuj n'aa näng doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hẽ paawä rakarēn, ãã maher'ood had'yyt hẽ Kristo b'aa kajatsëk do hã kepëem däk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejãã. Judah buuj nadoo do sa hã, daap mä ta ti Jesus dajëp do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do h'yyb däng do sa hã kä, Judah buuj rado bä, Judah buuj nadoo do rado bä na-ããj hẽ, Kristo hã kametä däk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-ããj hẽ. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagä Do wẽ hanäng do red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp rahajaa do bahãnh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp sa hejój bahãnh né hẽ tii.

²⁶ Bẽ hyb n'aa es'ee wakãn haa bẽ P'op Hagä Do asëew hõm noo gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bä bẽ mahang tak'ëp hajaa doo, badäk hahỹỹ hã habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bä bẽ mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bẽ mahang tahajõõ bä ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagä Do asëew hõm ta wẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ëp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wẽ kä. P'op Hagä Do wén sëew hõm ta wẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã hyb n'aa sakog is doo, hejooonh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do asëew hõm badäk hahỹỹ hã raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä

Do asēew hōm ky n'aa nets'ās doo, ky n'aa etsēeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hã. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hē ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā sa hã hē P'op Hagä Do matym gó. ³⁰ P'op Hagä Do né hē ti h'yyb ta dāk bēeh, Kristo Jesus hã. Kristo hã kametä dāk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hē ji tabed'ēep. Kristo hyb n'aa né hē baad tabahado dāk er h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hē er baboo kån P'op Hagä Do wē. Kristo né hē ti er hed'ēep do nesaa do mahānh. ³¹ Ti hyb n'aa kā, “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee.”† P'op Hagä Do kyy kerih do hã tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsək do hã Kristo dajep do ky n'aa hahȳh

¹ Wakān haa, bē wē ȳ kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bē hã ȳ baher'oot hyb n'aa, dooh ȳ her'ood bā tak'ēp ma kamet'ēek do rer'oot doo da. Dooh na-āāj hē ȳ her'ood bā tak'ēp hajaa do kyy da. ² Tii d' ȳ wén d'oo, hahȳ da ȳ h'yyb dāng bē mahang ȳ bawāt noo gó do hyb n'aa: Jāām hē Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsək do hã tadajep do ky n'aa ȳ karēn bē ȳ maher'oot. ³ Bē mahang ȳ bawāt bā ȳ nahejooj its, ȳ kajajān paa ȳ eỹm do hyb n'aa.*

† **1:31** Jeremij 9.24 * **2:3** Paw-Ro wén eỹm apāh sa mahang tabawāt noo gó, dooh takarēn bā tesōōts bā P'op Hagä Do ta hã mejūū do hã. Dooh Paw-Ro karēn bā ta hã raj'aa etsēē bā. Jesus hã takarēn raj'aa etsē.

⁴ Ta ky n'aa bë ÿ panäk noo gó, bë ÿ ma metëek noo gó, dooh badäk hahÿÿ hã habong do tak'ëp hajaa do kyy me bë ÿ maher'ood bã bë ÿ h'yyb wareem hyb n'aa, bë ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bë ÿ maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametëeh bë h'yyb gó te hub né hë ta ky n'aa ÿ her'oot doo. ⁵ Tii da ÿ wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahÿÿ hã habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang äã her'oot né hë kyyh tak'ëp hajaa doo. Dooh badäk hahÿÿ hã hanäng do hajaa do tado bã, dooh badäk hahÿÿ hã habong do sa wahë n'aa hajaa do tado bã äã ma metëek doo. Ahëej jëes da ta ti sa wahë n'aa hejój. Edah ta ti sa wahë n'aa ragawatsig jëng. ⁷ P'op Hagä Do tak'ëp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti äã her'oot doo.† Kejën né paawä tii, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahänh, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ër hã, ta tii gó ër j'aa etsë hyb n'aa.

⁸ Dooh badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa wahë n'aa rah'yy genä bã ta ti P'op Hagä Do hajaa do hã. Ta hã rah'yy genä bã paawä, dooh paawä repëëm däg bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapäh doo,

---

† **2:7** Jesus Kristo ky n'aa né hë tii.

dooh noo gó ramaa newëë doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newëë doo,
ti né hē ti P'op Hagä Do enäm do ta hã kamahän do
sa hã”, † näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa äã hã. Sahõnh hē P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hē taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametëeh ji hã. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newëë doo. Jääm né hē hapäh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hadoo né hē P'op Hagä Do hyb n'aa newëë do hã. Jääm né hē ta Sahee hapäh. ¹² Hÿÿ kä, dooh badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newëë do tado bä äã gado däk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagä Do anoo do ër hã, taky enyym doo gó baad ër hã tabanoo do ër bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ër hã tama metëëk do äã her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahÿÿ hã hanäng do ji hajaa doo me tado bä. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee äã hã tanoo doo me äã tab'ëës baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bä P'op Hagä Do Sahee hã hana doo. Daaphadoo do ti ta hã. Dooh tah'yy ganyy bä ta hã, jääm hē P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hã. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hē h'yy gan'yyh sahõnh hē P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bä P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hã. ¹⁶ Ti d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

---

† 2:9 Isajas 64.4

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh ta hã ma metëek péh.”§

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hã hana doo.

3

Séd hã Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakãn haa, bë panang bä ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bä paawä bë ÿ maher'ood bä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ũum do sa hã ji her'oot doo da. Bë ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hã ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bë hapëe nä bä, ÿ hanäng péh. ² Jããm hë häd nahejoonh doo me bë ÿ metëek paa P'op Hagä Do hã hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hã. Dooh ÿ haja bä hejoonh do bë ÿ ma met'ëeg bä. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bë hã. Da hë na-ããj hë, dooh tagah'ood nä bä bë hã, ³ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bë h'yyb. Bë mahang h'yy kajew'ëes nä, bë kaj'õök nä. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bë h'yyb ta ti tametëeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä. ⁴ “ÿ Paw-Ro karapee”, näng bë seeh. “ÿ Aporos

---

§ 2:16 Isajas 40.13

karapee”, nāng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä ta ti metëeh.

⁵ Jaa Aporos bë hä péh, jaa ŷ bë hä péh, bë p'ãã kajew'ëes doo? P'op Hagä Do karom ub ãã ti hÿÿh. ãã hyb n'aa, ãã ma metëek do hyb n'aa, bë h'yy kae däg kån Jesus Kristo hä. ãã moo bok P'op Hagä Do anoo do ãã hä. Hä ŷ tanoo do ŷ moo wät, Aporos hä tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bë ŷ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ŷÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' ãã badoo né paawä, dooh ãã tado bä joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ããj hë naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jããm hë P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hä joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hë, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹ Séd hä ãã moo bok P'op Hagä Do wë. P'op Hagä Do gëew hadoo bëeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, ãã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hä ŷ taky ennyym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hä ŷÿ, pä s'ëëb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk ŷ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ŷ at'ëëg sëek do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëek do hadoo tób. ŷ du doo do hä ramoo bok ŷ hanäng pé.* Taw'ããts hë sahõnh hë baad rahyb n'aa matakëe nyy da tób hadoo do

---

* **3:10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hä ji ma metëek doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hä tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëëg magyys hë, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hä. Ti hyb n'aa, ŷ du doo do hä ramoo bok, Paw-Ro wén nāng.

hã ramoo bok. ¹¹ Ti anyy dāk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hẽ tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ãäts hẽ baad rahyb n'aa matakëe nyy da ta hã ratamaa sëek”, ÿ wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ëeg sëek apäh pä ky n'aa gebah do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts tög gabarëeh do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts tög hawak do s'ëeb hadoo doo me. Ta wób rat'ëeg sëek apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matëeh bä kä, tii bä da ramoo bok do tametty, baad tado bä, baad tanado bä. Ti noo gó kametëeh da ramoo bok doo, nyy da. Tëeg hõ hadoo doo gó kametä däk da baad tado bä ramoo bok doo, baad tanado bä. Ramoo bok do tëeg hõ hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jëe bä, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taoj jëe bä, dooh da tagado bä tamoo wät do sãm, Jesus edëeb né paawä ta hã. Tedëeb né paawä, aj'yy tób kataa hõm do mahãnh ked'ëep do hadoo ta hã. Sahõnh hẽ ta wë hanäng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bë mahang tabawät. Dooh g'eeh bë hapëe bä ta tii? ¹⁷ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo, † P'op Hagä Do rejãã na-ãäj hẽ, baad had'op, tsyt hẽ ta wë ketyn däk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bë né hẽ ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸ Bë kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hã habong

---

† **3:17** P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn hõm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo.

do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo, taw'ääts hē teréd hōm ta tii da tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hē paawä h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kä h'yy ganäng do tabahadoo hyb n'aa kä. ¹⁹ Tii d' ŷ wén näng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagä Do matym gó ta hä h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ëp hajaa doo, rah'yy kamep'ëeh doo me.” † ²⁰ Hahÿÿ da na-ääj hē takerii däk: “Daap né hē tak'ëp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh.” § ²¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooh bë h'yy kasabé wäd bä bë ma matëg sa hyb n'aa, sa karapee bë bahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē P'op Hagä Do an'oo däk bë hä: ²² ŷ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahōnh hē badäk hahÿÿ hä hanäng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edëp doo, ji dajëp doo, da hē ji bawät nä bä, hÿ jawén hawät doo. Sahōnh hē tii, bë matym n'aa né hē tii. ²³ Bëë kä, Kristo ma hadoo bëeh, Kristo karapee bëeh. Kristo kä, P'op Hagä Do ma hadoo, P'op Hagä Do t'aah kä.

4

Jesus mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē hahÿÿ da bë h'yyb ää hä, bë ma matëg hedoo do sa hä: Kristo kaser n'aa, sa hä kan'oo däk do P'op Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metëek hyb n'aa ääh. ² Hÿÿ kä, taw'ääts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser

† 3:19 Jóh 5.13 § 3:20 Saaw-Mo 94.11

n'aa hedoo do ramoo bok sa hã kamejũũ doo. ³ Ỹĩ kã, baad g'eeh ỹ moo wät? Dooh ỹ hyb n'aa p'eed bä ỹ moo wät do hã bë hyb n'aa newëë doo. Dooh na-ããj hẽ ỹ hyb n'aa p'eed bä ta wób sa h'yyb hã ỹỹ. Dooh na-ããj hẽ daj ỹỹ hẽ ỹ kamety bä. ⁴ Dooh hẽp ỹ tym ỹ taky n'aa tapaa pé ỹ moo wät do hã. Ti hadoo né hẽ, ta ti dooh tametä bä baad had'yyt hẽ ỹ moo wäd bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hẽ ti ỹ tamety doo. Ti né hẽ her'oot baad tado bä, baad tanado bä ỹ moo wät doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bë h'yy kajäg bä baad tado bä, baad tanado bä ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bä kã tametëeh da sahõnh hẽ ji h'yyb gó kejën doo. Tametëeh da na-ããj hẽ ji hyb n'aa newëë do paa hã. Ti noo gó, sa hã tahapäh do pénh P'op Hagä Do j'aa etsë da sahõnh hẽ sa hã kã.

⁶ Wakãn haa, ỹ erii wät do bë p'ãã ky ked'aak do ky n'aa, ny hado ãã Aporos daheeh. Bë hyb n'aa né hẽ ti ỹ baher'ood wät tii da, jããm hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerih doo da bë bad'oo hyb n'aa. Takerih do hã bë matakä bä, tii bä dooh bë kasabé bä bë ma matëg hyb n'aa. Dooh tii bä bë hyb n'aa jewëts bä ma matëg wób. ⁷ Ta wób sa bahãnh nado bëeh. Sahõnh hẽ bë wë hanäng doo, P'op Hagä Do anoo do tii. Bag hënh bë gadoo sahõnh hẽ bë wë hanäng doo. Ti hyb n'aa h'ëed hyb n'aa bë h'yy kasab'ee bë hanaa bë hanäk doo?

⁸ Bë wë anyy däg is sahõnh hẽ bë h'yyb karën do bë ed'oo g'eeh? Tak'ëp bë wë anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do bë ed'oo g'eeh? Sa wahë n'aa sa bahãnh hado däg is do bëeh, bë ed'oo g'eeh? ãã bë gakog hõm is bë ed'oo. Ỹ karën paawä te hub

tado bā, sa wahē n'aa sa bahānh hadoo do né hē ŷ karēn paawā bēeh. Tii bā paawā bē sii āā bag'āās. ⁹ Āā tii, dooh sa wahē n'aa sa bahānh hedoo do āā ado bā. Hā ŷ duu hēnh, sahōnh hē sa yd jé had'os do P'op Hagā Do an'oo bā āā Jesus mejūū do hedoo doo. Kaneb'oooh do jawén paa bā, j'aa kets'ēē do rabajèk bā sahōnh hē sa matym gó, duu hēnh radej'ēēp do hood hēnh sa majīī ramahūūm do hadoo āāh. Sahōnh hē, ajyy, āās na-āāj hē āā rahag'āās.*

¹⁰ Kristo āā ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do āāh, ta wób sa matym gó. Bēē kā, tak'ēp hajaa do bē ed'oo, Kristo karapee bē bahadoo do hyb n'aa. Dooh āā haj'as pé ta wób sa hā. Bēē kā, tak'ēp hej'oonh do hadoo bē ed'oo. Bēeh, bē raweh'ēeh. Āāh, āā raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hē na-āāj hē, āā as'aah, āā hoo k'aanh. Ta sǎg its āā saroor. Āā rarejāā. Dooh āā panang péh. ¹² Tak'ēp āā moo bok āā waa sām hā. Āā raky n'aa was'ee bā, āā ky n'aa edēng sa hā. Āā rarahejā bā, h'yyb jawyk doo me āā gadoo tii. ¹³ Āā raky n'aa rejā bā, baad hadoo doo me āā ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badāk hahŷŷ hā habong do raw'oong hōm do hadoo āāh, ran'oo bā.

¹⁴ Bē ŷ nu meb'yyh do jawén nado ta ti ŷ berih.

---

* **4:9** Rakaneb'oooh do jawén paa bā, raj'aa ketsē bā, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametēeh rabajèk bā panang hēnh. Duu hēnh ramena sa majīī. Sa majīī wób radej'ēēp sahōnh hē sa matym gó. Sahōnh hē panang buuj rabahōm radej'ēēp do hood hēnh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'ūūm, Paw-Ro bahānh dǎg Korīn buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh dǎg ragadoo P'op Hagā Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahānh dǎg red'oo.

Bē ŷ ma metēek hyb n'aa tii. Tah haa ŷ kamahān do hadoo bē hā ŷ an'oo bā. ¹⁵ Tanyy bā né paawā hajōk bē ma matēg, sét ub né hē bē yb hadoo. Bē yb hado dāk ŷŷh, Kristo ky n'aa hanām do bē ŷ maher'ood wāt do hyb n'aa ta karapee bē bahado dāk do hyb n'aa kā. ¹⁶ Ti hyb n'aa ŷ karēn paawā ŷ bawāt doo da né hē bē babok. ¹⁷ ŷ mejūū da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ŷŷ ŷ kamahān do hado dāk tii. Baad had'yyt hē tamoo wāt. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamaher'oot nyy da ŷ bawād had'yyt hē, Kristo hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ŷ ma mehetēk doo da né hē ŷ bawāt.

¹⁸ ŷ negāā wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēeh. ¹⁹ T'īī hēnh da nayyw hē ŷ bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. ŷ kajaa bā da, ŷ heg'āās da P'op Hagā Do hejój sa wē tanyy bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā. ²⁰ P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh. ²¹ Nyy da bē karēn ŷ bad'oo bē hā ŷ kajaa bā? Bē gen'aak tak'ēp bē ŷ hajēew bā? Kamahān doo gó, ky enyym doo gó bē hā ŷ her'ood bā bē karēn?

5

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hahŷŷh

¹ ŷ ky n'aa napēē dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb ŷŷm sii tabahe'ŷŷh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do ranahapēē né paawā, dooh tii da radoo bā. ² Ti awād né hē paawā ta tii da bē

mahang, bē h'yy kasab'ee nā? Taw'ãäts hē paawä bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'ãäts hē paawä bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawät hyb n'aa. ³ÿ nawäd né hē paawä bē mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bē mahang tabawät. Jesus häd gó ÿ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hã, ÿ badoo né paawä bē mahang. ⁴Bē kahet'aa bã kã, bē mahang hēp ÿ bawät bã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē sii tabawät bã, ⁵tii bã da taw'ãäts hē bē ah'eed hōm bē mahãnh, Nesaa Do Yb moo gó bē haëëj, tarejãã hyb n'aa ta hã, ta h'yyb tym bedëp hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëëh noo gó.

⁶Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hã, ta ti hadoo do awäd bã bē mahang. Sét ub né paawä nesaa do moo wät do bē mahang, sahōnh hã tah'yyb rejãã. Pãw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ëëd its né paawä ta makuj n'aa, jé pad'yyt hē takamekuuj dāk pãw pan'aa mahang. ⁷Taw'ãäts hē bē ah'eed hōm bē mahãnh nesaa do moo wät doo, nesaa do hã ta wób h'yyb tatuk doo, pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do karapee nesaa do nanäng doo, P'op Hagä Do wë kasëew bong do bē bahadoo hyb n'aa, pãw makuj n'aa tamah do P'op Hagä Do wë kasëew dāk doo da. Ta tii d' ÿ wén edoo, Kristo ër hyb n'aa dajëp P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa, b'ée t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ëëp do hadoo. ⁸Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tabedëëb wät do ër hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'ãäts hē ër erét sahōnh hē nesaa doo, ky nesaa do na-ããj hē pooj jé ër bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'ãäts hē papuuj gó ër

babok, baad hadoo do ēr her'oot, j'ooj madāk doo me nado, pāw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹ Pooj jé mo haja ŷŷ hā, bē ŷ ma erih doo gó, bē ŷ mejūū séd hā bē nabok hyb n'aa ta ŷŷm nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii. ¹⁰ Dooch Jesus Kristo nahapāh do sa ky n'aa ŷ her'ood bā, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do karēn doo, hets'ēek doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo. Tsynt hē, dawēē ta ti hedoo do mahānh ji karēn bā ji awād bā, jāām hē ji hajaa badāk hahŷ ji eréd hōm bā paawā. ¹¹ Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh hanāk do sa ky n'aa ŷ her'oot, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do kar'ēēn doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, ha'oom doo, hets'ēek doo. Bē awēē manā na-āāj hē ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³ Dooch ŷ ky n'aa ety bā Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagā Do ky n'aa etyy tii. Taw'āāts hē bē nemuun h'yy ka'eeh doo Jesus hā nesaa do moo wāt do bē ky n'aa etyy bē meduuk doo me. P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerih doo da bē bad'oo: “Bē ah'eed hōm nesaa do moo wāt doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa.”*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ta da hadoo doo Jesus hā h'yy ka'eeh do bē see ky n'aa tapa bā, h'ēēd hyb n'aa P'op Hagā Do nahapāh do wē tamahūūm ta ti ky n'aa, ramasa

* **5:12-13** Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

hyb n'aa? Dooh tii d' ji adoo bä. Taw'ãäts hẽ paawä Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do wób wẽ bë mahũũm ta ti ky n'aa, bë ramasa hyb n'aa. ² Dooh g'eeh bë hapëë bä, P'op Hagä Do nahapäh do hã Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bä, P'op Hagä Do nahapäh do bë ky n'aa etyy bä da, dooh g'eeh bë haja bä bë mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bë her'ood bä baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooh tahejooj bä. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bä ääs sii hẽ da ëër, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ër ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badäk hahỹỹ hã hawät do p'ãã ji ky kedak doo, ti bahãnh baad ër bahajaa ër her'ood bä baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴ Ti hyb n'aa, tanyy bä bë mahang badäk hahỹỹ hã ji hawät do p'ãã bë ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahũũm ta ky n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wẽ, hyb n'aa jewyg né paawä ta wób sa hã? ⁵ Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooh g'eeh bë mahang tanyy bä hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bä? ⁶ Ti anyy né paawä bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagä Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanäm do bë ky n'aa rejãã tii d' bë bad'oo do hã.

⁷ Dooh paawä Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ji mejõ bä ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bë besõõts hõm Kristo karën do hã. Taw'ãäts hẽ paawä bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hã ramoo bok doo. Taw'ãäts hẽ

paawä kawanajãän doo gó bë gadoo bë rawadii doo. ⁸ Taw'ãäts hē né paawä tii da bë bad'oo, bë né hē ti ta wób wad'ii doo, bë né hē ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hã. Bë hÿÿj hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã tii d' bë bad'oo.

⁹ Nepäh bë hã, dooh P'op Hagä Do gado bä tabag'ãäs bä nesaa do moo heb'ooh doo? Bë kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejãã doo, ta ÿÿm h'yyb rejãã doo, aj'yy ÿÿnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ÿÿh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyb n'aa h'ũum doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, ta wób wad'ii do na-ãäj hē, dooh rahaja bä P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee rado bä. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawä bë wób pooj jé, hÿÿ kã bë h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahãnh. Tsyt hē, ta wë bë P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bë h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ãäj hē.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹² “Sahõnh hē ÿ karën do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ÿ moo ge'ÿÿm pëh”, nãk bë wób. Te hub né paawä tii, dooh sahõnh hē baad ub ji hã. Te hub né hē, sahõnh hē ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karën doo. Ti hado né paawä, dooh taw'ãäts hē tado bä ÿ h'yyb karën do mejõ bä hã ÿÿ. ¹³ “Ji waa ji wog gó hajëng do pan'aa. Ji wog ji waa gejëng do pan'aa”, nãk ta wób. Te hub né paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jëng tii. Dooh tii da ji

hub hã. Dooh taw'ããts hẽ tado bã ji hub gado bã ji ÿÿm nadoo do hã, ÿÿnh ta patug nadoo do hã. Dooh né hẽ. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ããs. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganã wät hyb n'aa, ti hadoo da ër hub na-ããj hẽ tabed'ëep da ër genã bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepäh bë hã, ër hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ããts hẽ g'eeh tii bã Kristo hub uuh ji do däg bã, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do hã ji h'yy gedag bã? Dooh. ¹⁶ Nepäh bë hã, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do tah'yy gedag bã, sét tabahado däk ta sii? Sét hado däk sa hub. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Pawóp hadoo doo, sét rabahado padëek da.”* ¹⁷ Ti nado ti nanäng kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo. Sét tabahado däk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hã.

¹⁸ Tabad'op hẽ da bë aã bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Baad bë kanã da ta ti hedoo do mahãnh. Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät doo, nesaa do ji hyb n'aa newëe do na-ããj hẽ dooh ji hub tarejã bã tii. Tii d' nado ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji baÿÿh do hã. Ta ti tarejãã ta hã hẽ ji hub. ¹⁹ Nepäh bë hã, P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë hub? Bë h'yyb gó ta Sahee bë hã P'op Hagä Do anoo do bawät. ²⁰ Dooh bë hub danãh bë do bã. P'op Hagä Do ma däg bëeh. Tak'ëp tabepaag hõm bë sãm, b'aa kajatsëk do hã Jesus dajëp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'ããts hẽ P'op Hagä Do bë weh'ëeh bë hub me.

---

* **6:16** Genesis 2.24

7

Ji kat'ëë dāk do ky n'aa hahỹỹh

¹ Hỹỹ kā, ỹ bē ma erih do hã ỹ bē eanh do ky n'aa bē ỹ maher'ood kãn. “Taw'ããts hē apäh dooh aj'y y awäd bã ta ỹỹm wē?” * nāk bē kyyh bē eanh doo.† ² Hahỹỹ da bē ỹ maher'oot: Hajök baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajök sa ỹỹm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ỹỹh do hyb n'aa ỹ hanäng péh, taw'ããts hē sahõnh hē ajyy sa ỹỹm wē rababok nã, sahõnh hē ỹỹj sa patug wē rababok nã. ³ Taw'ããts hē ajyy sa ỹỹm ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ëë padëëk do hyb n'aa. Ti hadoo ênh ỹỹj sa hã. Taw'ããts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. ⁴ Ji ỹỹm, dooh ta hub danäh tado bã. Ta patug ti ta danäh. Ti hadoo ênh ji patug hã. Ta patug, dooh ta hub danäh tado bã. Ta ỹỹm ti ta danäh. ⁵ Taw'ããts hē ket'ëë padëëk doo, dooh rakajesyg bã ta patug daheeh. Jããm hē ratayy pawóp its ta ãh rakarën bã, baad pooj jé rakaner'ood bã, P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëë hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bã kā, taw'ããts hē p'aa hēnh séd hã raba'ỹỹh sa ỹỹm daheeh, Nesaa Do Yb h'y yb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'y yb keb'aah do hã. ⁶ Bē karën bã tii, pawóp its ta ãh bē tayy. Dooh bē ỹ

* **7:1** Hahỹỹ d' Gereg kyy me takerii dāk tii: “Taw'ããts hē apäh dooh aj'y y moo dëë bã ỹỹnh hã?” Ji ỹỹm wē ji bawät do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahỹỹ da ta wób ratab'ëës ta tii: “Taw'ããts hē apäh dooh aj'y y ỹỹnh hã takat'ëë bã?” † **7:1** Ta tii da rawén eaaj wät, baad P'op Hagä Do ji tagadoo red'oo ji ỹỹm wē ji nawäd wäd bã, Jesus hã ji h'y y kae däg kãn do hyb n'aa, nayyw hē Jesus matëëh red'oo do hyb n'aa na-ããj hē.

mejũ do tado bã ti ŷ her'oot doo. ⁷ Hã ŷỹ p h, ŷ kar n paaw  sah nh h  da ŷ rabahadoo.† Ti hadoo n  h  ŷ kar n doo da nado. S d uuh had'yyt h  nado   r, P'op Hag  Do an'oo bã. P'op Hag  Do anoo ta w b sa h  raket   hyb n'aa, ta w b sa h  tabanoo rakanet   hyb n'aa, ŷ han ng p h.

⁸ H ŷ k , marahud bong do b  mahang habok do sa h , patug tema bong do sa h  na-  j h  ŷ erih hah ŷh: Taw'  ts h  paaw  rakanet'   bong ŷ kanat   doo da. ⁹ Ti n  h  paaw  k h ŷ sa h , ranahaja b  rah'yy keba b , taw'  ts h  raket   n  h . Baad nado sa h  aj'yy tado b , ŷ nh tado b , rahyb n'aa new  had'yyt b  rakar n do h . Ti hyb n'aa, taw'  ts h  raket   n  h  tii d' tado b .

¹⁰ Ket'   pad  k do sa h  hah ŷ da ŷ mejũ (k h ŷŷ g  nado tii, Jesus Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do ti mejũ): Taw'  ts h  ŷŷ dooh rer d b  sa patug!

¹¹ Ti hadoo n  h , ta patug ter d b  paaw , dooh tahaja b  ta see h  takat'   b . Takanar n b  ta mab h  taw d b , taw'  ts h  ta patug paa sii taber'oot, p'aa h nh tagadoo hyb n'aa, p'aa h nh s d h  rababok hyb n'aa. Taw'  ts h  ajyy dooh rer d b  na-  j h  sa ŷŷm. ¹² Ta w b sa h  ŷ mejũ hah ŷh, (dooch Jesus, Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do tado b  ti mejũ doo, k h ŷ tii): Ta ŷŷm h'yy kanae b  Jesus h , ta sii had'yyt h  ta ŷŷm kar n b  taw d b , tii b  taw'  ts h  dooh ter d b  ta ŷŷm. ¹³ Ti hadoo  nh ŷŷ sa h   nh. ŷ nh patug h'yy kanae b  Jesus h , ta sii had'yyt h  ta patug kar n b  taw d b , tii b  taw'  ts h  dooh ter d b  ta patug. ¹⁴ Ta

---

† **7:7** Dooch Paw-Ro ŷŷm nyy b . Tahajaa tah'yy keba b . Ti hyb n'aa tii da taw n her'oot.

tii da ÿ wén mejũũ, ta patug h'yy kanae né paawä, tsyt hē ti takasēew dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do wē, ta ÿm hyb n'aa, Jesus hā ta ÿm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ÿj sa hā kā. Ta ÿm Jesus hā tah'yy kanae bä né paawä, tsyt hē ti takasēew dāk P'op Hagä Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hā ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bä paawä, nes'aa né paawä tii bä bē taah P'op Hagä Do matym gó. Dooh ranes'aa bä P'op Hagä Do matym gó. Tsynt hē, P'op Hagä Do wē rakasēew padēek bē taah. ¹⁵ Hÿÿ kā, Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bä teréd hōm bä ta patug, na mahũũm tii bä. Ta mahānh tahōm bä, na mahũũm. Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bä teréd hōm bä ta ÿm, na mahũũm tii bä. Ta mahānh tahōm bä, na mahũũm. P'op Hagä Do asēew hōm ēer, ta hā h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyyw gó er babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē. ¹⁶ Bēeh, ÿj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hā. Bēeh, ajyy Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē ÿm rah'yy ka'eeh da Jesus hā.

¹⁷ Taw'ääts hē er hā Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da er babok hyb n'aa er P'op Hagä Do basēew dāk noo gó, tii da né hē er baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ÿ mejũũ do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Sét gó ÿ mejũũ ta ti ky n'aa hā. ¹⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanāng: Aj'yy ta masuj noo byyh kahōg hōm do tado bä P'op Hagä Do basēm noo gó Jesus hā tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'ääts hē. Na manā tii. Dooh hyb n'aa ji jejēn pé tii. Aj'yy masuj noo byyh kanahōk do tado bä P'op Hagä Do naēenh noo gó, taw'ääts hē na-āāj hē. Dooh hyb

n'aa pé ta ti ramoo bok ta hã. ¹⁹ Dooh P'op Hagä Do gahëen bä ji hã ji masuuj noo byyh kahög hõm doo, kanahök doo. Jããm hë tagahëen ji hã tamejũũ do ji ky daheeh doo. ²⁰ Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagä Do basëm noo gó, tii da taw'ãäts hë sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hë. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, taw'ãäts hë. Dooh ji hyb n'aa tón bä sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, ji kariw n'aa karën bä ta da hadoo ji do bä, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bä taw'ãäts hë ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, ji Jesus edëeb kãn hÿÿ kã nesaa do mahãnh, Jesus wë ji moo wät hyb n'aa kã. Kariw n'aa tamah do ji do bä paa ji P'op Hagä Do naëenh noo gó, Kristo karom hado däk ji hÿÿ kã. ²³ Tak'ëp P'op Hagä Do bepaag hõm bë hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã Jesus dajëp noo gó, ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta wób bë ramejũũ. § ²⁴ Ti hyb n'aa wakãn haa, bë marahud nä bä, bë ket'ëë hõm bä, kariw n'aa mejũũ do bë do bä, kariw n'aa tamah do bë do bä bë P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, tii da né hë bë babok.

²⁵ Hÿÿ kã kanetëë nä do ky n'aa hã, bë eanh doo, bë ÿ maher'ood kãn. Bë ÿ maher'oot doo,

§ **7:23** Ta wób ramejũũ Korīn buuj sa hã rakanet'ëë bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahög hõm hyb n'aa na-ããj hë. Ta ti ji moo wäd bä, baad ji P'op Hagä Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahãnh rakarën ran'oo bä. Dooh te hub tado bä ta tii d' mejũũ do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejũũ raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagä Do gadoo ji kat'ëë bä, ji kanat'ëë bä na-ããj hë. Ji tagadoo Judah buuj ji do bä, ta wób buuj ji do bä na-ããj hë.

dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ do tado bā. Dooh ēr hā tamejō bā ta ti ky n'aa hā. Bē ŷ maher'oot, hā ŷŷ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hā. Jesus ky enyym do hyb n'aa hā ŷŷ, ŷ tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ŷ her'oot doo. ²⁶ Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hā ŷŷ pé taw'ãäts hē paawä dooh raket'ëë bā kanetëë nā doo. ²⁷ Tii d' tado né paawä, ji ŷŷm nyy bā, taw'ãäts hē dooh ji mejō hōm ji mahānh. Ji ŷŷm nanyy nā bā, taw'ãäts hē dooh ji esóts bā ji ŷŷm pan'aa, hā ŷŷ péh. ²⁸ Ti hadoo né hē, ji kat'ëë bā, dooh nesaa do tado bā ta ti P'op Hagä Do matym gó. Maruus kat'ëë bā, dooh na-ãäj hē nesaa do tamoo wäd bā ta tii hā P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hē, hajōng nesaa do ket'ëë padëek do rahoop da badäk hahŷŷ hā rababok bā. ŷ karēn paawä bē ŷ mo n'aa jesuu ta ti mahānh.

²⁹ Wakān haa, hahŷŷ d' ŷ hanäng péh: Edaa dāk Jesus matëeh doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē paawä ŷŷm enäh do tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padëek hŷ jawén. ³⁰ Taw'ãäts hē paawä h'yy ketón doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padëek hŷ jawén na-ãäj hē. Tseb'ee doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padëek hŷ jawén. Taw'ãäts hē sa ma hets'ëë doo, sa ma hā had'yyt hē nado rah'yyb padëek. ³¹ Taw'ãäts hē badäk hahŷŷ hā hanäng do hā moo bok doo, tii hā rah'yyb padäg had'yyt hē nado hŷ jawén. Ta tii da ŷ wén näng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahŷŷh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-ãäj hē.

³² ŷ karēn paawä bē hyb n'aa tón manä badäk hahŷŷ hā bē babok do hā. Kanetëë doo, Jesus gen'aak do hā rah'yyb padëek, ramoo bok, Jesus

rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³³ Ajyy ŷŷm enäh doo, badäk hahŷŷ hä ji hawät do hä rah'yyb padëek, sa ŷŷm rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hë hadoo do hä rah'yyb padäg kån. Sa ŷŷm, Jesus na-ããj hë rakarën rah'yyb en'yym. Ti hadoo ênh ŷŷj sa hä kä. ŷŷj patug tema bong doo, maruus na-ããj hë, Jesus gen'aak do hä rah'yyb padäg had'yyt hë, tsyt hë, Jesus hä ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hë sa wë hanäng doo me. ŷŷj patug enäh doo, badäk hahŷŷ hä ji hawät do hä rah'yyb padëek, sa patug rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁵ Bë ŷ h'yy ge'ŷŷm hyb n'aa nado ŷ wén erih ta tii. Bë hyb n'aa né hë, baad tabadoo hyb n'aa bë hä, ŷ wén erii wät tii.** Baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok hyb n'aa bë tamasa tii hä. Ta hä had'yyt hë ŷ karën bë h'yyb padäg. Dooh ŷ karën bä bë h'yyb panas'ëeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bä ta ŷŷm pan'aa hä: “Dooh baad tado bä äm ŷ pan'aa hä ŷ bad'oo doo”, p'eets hë na-ããj hë tatabëej däg bä ta j'oooh baab n'aa tagatëe do pan'aa, takarën bä tagat'ëe bä, taw'ããts hë raketëe né hë. Dooh nesaa do tado bä ta tii, P'op Hagä Do matym gó.††

³⁷ Aj'yy see ta daaj hë, ta wób mejũũ do nado kä tii, tahyb n'aa newë däg bä ta ŷŷm pan'aa hä, taganatëe hyb n'aa, tahaja bä tah'yy keba bä, nyy

---

** **7:35** Dooh Paw-Ro karën bä ji tah'yy geãm bä ji kanatëe hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bä ji hä ji katëe hyb n'aa, ji katëe né hë.

†† **7:36** Hahŷŷ da na-ããj hë ji hajaa ji erii bä tii, aj'yy ky n'aa tado bä taher'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bä ta ŷŷm pan'aa hä: ‘Dooh baad tado bä äm ŷ pan'aa hä ŷ bad'oo doo’, tanahaja bä tah'yy keba bä, takarën bä takat'ëe bä, taw'ããts hë raketëe né hë. Dooh nesaa tado bä tii, P'op Hagä Do matym gó.”

d' tabad'oo tahyb n'aa newē bā kā, tii bā taw'āāts hē rakanetēē. Ti na-āāj hē baad hadoo do tamoo wāt. ³⁸ Ket'ēē padēēk doo, baad né ti sa hā. Kanatēē doo kā, marahud kā, ti baad tabad'oo ŷŷm nāng do mahānh.

³⁹ Taw'āāts hē ŷŷnh kat'ēē dāk doo, ta patug sii had'yyt hē tabawād kán tabedēp nā bā. Ta patug dajēb bā, ta jawén paa bā kā, tahajaa ta see hā takat'ēē bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do see tado bā tii. ⁴⁰ Hā ŷŷ péh, ta bahānh baad ub ta hā takanat'ēē wād bā. Tii d' né hē hā ŷŷ. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷŷ gó na-āāj hē tabawāt. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hē nado.††

8

Kabarii hā Jesus hā h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahŷŷh

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do tā n'aa ky n'aa hā bē ŷ maher'oot hŷŷ kā. “Ēr sahōnh hē, ēr h'yy genāh, hajōng baad hadoo do ēr wén hapāh”, nāk bē wób. Te hub né hē paawā tii, ji h'yy kasab'ee hajōng ji hapāh do an'oo bā! Tii d' nado ji kamahān doo. Ji kamahān do ta wób tamasa. ² H'yy ganāng ted'oo doo, dooh tah'yy ganny nā bā heh'āāt ub. ³ Ti nado P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān ti ta tii.

⁴ Kabarii hā kan'oo dāk do ky n'aa kā, ji awēē bā, ji nawēē bā. Dooh sa kabarii redēb bā ēr hapāh.

†† **7:40** Ti noo gó Korīn panang bā ta wób raky sēm Paw-Ro her'oot doo. Sa hā, sa h'yyb gó had'yyt hē P'op Hagā Do Sahee bawāt. Sa hā hē rah'yy kasab'ee. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷŷ gó na-āāj hē tabawāt, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bā, raky nasēm hyb n'aa.

Jããm hẽ sèt ub P'op Hagä Doo. Doo ta see péh. ⁵ Sa hã ti anyy né hẽ paawä sa hã kabaj'aa pé badäk hahÿÿ hã, wẽ hã na-ããj hẽ, hajõõ né hẽ paawä sa hã pé kabaj'aa doo, raweh'ëeh do na-ããj hẽ, ⁶ ër, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã kã sèt ub P'op Hagä Doo, ta Yb, sahõnh hẽ pahuunh doo, ta hyb n'aa ër babok doo. Jããm hẽ sèt ub né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo, papuuj gó ër babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, dooh sahõnh hẽ rahapëë bã tii. Ta wób dooh ramabaan nä bã pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hã rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hẽ na-ããj né hẽ, kabarii hã kan'oo däk do tä uuh rawëë bã, kabarii ratayy sa hã sa h'yyb gó. Tii bã sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hẽ ta ti an'oo bã, dooh baad tado nä bã do hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hẽ, ji awëh do hyb n'aa, ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Ji nawëë bã, dooh ta wób sa yd jé ji hado däg bã P'op Hagä Do matym gó. Ji awëë bã, dooh sa bahãnh ji do bã ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hẽ, sahõnh hẽ bë hajaa bë bad'oo bë edoo né paawä, taw'ããts hẽ bë hyb n'aa matakä bë babok do hã, baad Jesus ranahapäh nä do bë h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hã. ¹⁰ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa hã, dooh taw'ããts hẽ tado bã ji awëë bã kabarii tä n'aa. Nayyw hẽ, daap hẽ sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hã ramoo bok do hã. Õm ti hapäh, ji awëh do ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Mahapäh na-ããj hẽ dooh kabarii redëb bã. Ti hadoo né hẽ õm rahapëë bã kabarii tób n'aa yt hã hawëh doo, mah'yyb metsä kãn sa

hã, rabawëh tii bã kä a nemuun kabarii hã kan'oo däk doo. Tii bã sa h'yyb ky n'aa tapa kãn sa hã hë, rawëh do hyb n'aa sa hã ji nawëh doo. ¹¹ Tii bã kä, a hÿÿj hadoo do baad h'yy kana'eeh nä doo, ta hyb n'aa Kristo dajëp do tarejã däk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bã a hÿÿj hadoo do wë, ta h'yyb tym ta hã hë taky n'aa tapaa man'oo bã, tii bã da Kristo wë né hë nesaa do mamoo wäd däg kãn! ¹³ Ti hyb n'aa, ÿ awëh do tah'yyb tatug bã nesaa do hã hãj ÿ hadoo doo, dooh ÿ awëë wäd bã ta dab, hãj ÿÿ ÿ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hã.

9

Jesus mejũũ do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hahÿÿh

¹ Nepäh bë wób hã Jesus mejũũ do see ÿ do bã? Dooh ta wób mejũũ pé hã ÿÿ. Dooh g'eeh Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapëë wäd matym ÿÿ me? Hëp ÿ n'aa nado g'eeh Jesus hã bë h'yy kae däg kãn? ² Jesus mejũũ do heh'äät ub ÿ nado bã paawä ta wób sa hã, bë hã kä Jesus mejũũ do né hë ÿÿh. Bë hã né hë ji hapäh Kristo mejũũ do né hë ÿÿh. Hëp ÿ n'aa Jesus hã bë h'yy kae däk do hyb n'aa.

³ Hahÿÿ da ÿ ky gadoo, hã ÿ hedoo do Jesus mejũũ do nado ÿÿh, hanäk doo: ⁴ Dooh g'eeh äã haja bã bë hanaa äã gado bã äã waa, äã karën bã paawä? ⁵ Dooh g'eeh taw'ääts hë tado bã, äã karën bã paawä, äã rahadaa bã ji ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jesus mejũũ do wób rabad'oo doo da? Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj, Peed na-ääj hë rabad'oo doo da? ⁶ Jããm hë g'eeh ÿÿh, Béh-Nabéh daheeh, äã waa sãm hã moo bok doo?

7 Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hã ěnh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'ãās doo ěnh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'ãās do rananoo pé ta masãäh bii gamyyj neëk péh? 8 Panyyg gó ŷ her'ood wät doo, ŷ had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih. 9 Hahỹỹ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ãäts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bä tanawa hyb n'aa.”* Jããm hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagä Do mejũũ ta tii? 10 Ęr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? Ÿỹ. Ęr hyb n'aa né hē ta ti takerii däk. Booj yb takyyk doo me k'ãäts wapën doo, joom ag tahes'ooj hõm do na-ãäj hē, ramoo bok bä ragahëen joom ag uuh. 11 Ti hadoo ěnh ãã hã. P'op Hagä Do Sahee hã hana do bē h'yyb gó ãã ejoom hõm do hadoo.† Ta bahñnh däg bē edoo däk, bē hanaa ãã gahëen bä hỹỹ kã ãã waa hedoo doo, ãã saroor hedoo doo? 12 Ta wób bē mahang Jesus ky n'aa ma mehetëk doo, ta tii hã bē masa. Taw'ãäts hē nado g'eeh ti sa bahñnh ãã bē masaa paawä? Ti hadoo né hē, dooh noo gó ãã daab yb bä bē hã. Dooh. Hejooj né paawä ta ti ãã hã, ãã gadoo sahõnh hē ãã hã hejooj doo, Kristo ky n'aa hanãm do ãã nahewaat hyb n'aa.‡

* **9:9** Dew-Teronom 25.4 † **9:11** Jesus ky n'aa hanãm do sa hã tamaher'oot doo, sa hã tama metëk doo, tahanäng pé tii.

‡ **9:12** Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bä Korīn buuj hã. Tak'ëp ramoo bok sa waa sãm hã, sa hã radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

13 Dooh g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do tób n'aa hēnh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ēnh P'op Hagā Do hā rama ejuu do tyng hā moo b'ook doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do uuh sa tā. 14 Ti hadoo ēnh Jesus ky n'aa hanām do ma mehetēk do hā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ, sa hā ma mehet'ēēk do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. 15 Ti hado né paawā, dooh ta tii hā ŷ daab yb bā. Dooh na-ããj hē ta ti ŷ erii bā, ta tii hā ŷ bē masa hyb n'aa. ŷ h'yy gadajang, bag hēnh Jesus ky n'aa ŷ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ŷ gahēēn péh. Taw'ããts hē paawā ŷ dajēp ta ti ŷ h'yy gadajang do rado hōm do pooj jé. 16 Dooh ŷ haja bā ŷ h'yy kasabé bā Jesus ky n'aa hanām do ŷ maher'oot do hā. P'op Hagā Do ŷ tamejũũ ŷ maher'oot hyb n'aa. Tak'ēp baad nado hā ŷŷ, ta ky n'aa ŷ naher'ood bā ta wób sa hā. 17 ŷ karēn do hyb n'aa tado bā paawā ta ky n'aa ŷ her'oot doo, tii bā ŷ haja paawā ŷ gahēēn bā ta sām. Dooh ti hyb n'aa tado bā. ŷ P'op Hagā Do mejũũ do hyb n'aa, hā ŷ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ŷ wén her'oot ta ky n'aa. 18 Ny hadoo ta sām hā ŷŷ? Jããm hē hahŷŷ kā ta sām: ŷ tsebé doo, bag hēnh Jesus ky n'aa hanām do ŷ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanām do ŷ panāk bā, ŷ ma metēēk bā, dooh ŷ gahēēn bā ŷ ramasa doo, dooh na-ããj hē ŷ mejō bā ŷ ramasa, ŷ haja né paawā ŷ mejō bā Jesus mejũũ do ŷ bahadoo do hyb n'aa.

19 Dooh ajyy hŷŷ kā hā ŷ mejũũ péh, sa hanaa ŷ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, daj ŷ hē ŷ kan'oo dāk, sahōnh hē sa karom ŷ bahadoo

hyb n'aa, hajōk Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa paawä. ²⁰ Hahŷ ŷ hanäng pé tii: Judah buuj mahang ŷ awäd bä, sa da hado däk ŷŷh, Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejō né paawä hä ŷŷ, sa ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapäh do mahang ŷ awäd bä, sa da hadoo ŷ bahadoo, Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ŷ ado bä ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky dahé had'yyt hē. ²² Baad h'yy ganehot nä do sa hä, sa da ked'oo né ŷŷh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hä. § Sahōnh hē ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ŷŷh, sa wób Jesus wē ŷ bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahōnh hē ta tii da ŷ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanäm do kah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta hä hana do ŷ gadoo hyb n'aa sahōnh hē ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bē hapäh né hē, ratsyym kasä bä kä, sahōnh hē rawaj'aa né hē paawä, jāām hē sét hē gadoo ta sām, pooj jé kajaa doo. Taw'ääts hē bē waj'aah do hadoo j'aa ketsē do wajaah doo da, ta sām bē gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. ²⁵ Sahōnh hē tsyym kas'ŷŷ kar'ëēn doo, baad rahyb n'aa matakëë. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsē do soog n'aa ragadoo hyb

---

§ 9:22 Pooj jé 8.7 hä Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa näh, dooh baad Jesus hä rah'yy kadawuung nä bä do hyb n'aa.

n'aa, karejã né paawä ti nayyw hẽ.** Eër kä, er wén hyb n'aa matakëë, nahänh do sãm er gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado yÿh. Kep'uuk do daap hẽ hetuu do nahado yÿh. ²⁷ Doo. Hã yÿ hẽ y ketuu hadoo,†† hup yÿ y taky daheeh hyb n'aa. Tii da hã yÿ hẽ baad y wén kan'yyh, yÿ kä ta sãm y nahasög hõm hyb n'aa, ta wób sa hã y maher'ood wät, y ma met'ëeg wät do jawén paa bä Jesus ky n'aa hanäm doo.

10

Taw'ãäts hẽ Isaraéw buuj rabad'oo do paa er nad'oo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Y karën bẽ hyb n'aa newë hahÿ wakän haa: Sahõnh hẽ er wahë makû rababok paa ta ti wanakud yt hã. Sahõnh hẽ rabatsëg hõm ta ti akajar “Hahiin Doo” häd näng doo. ² Sahõnh hẽ nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-ãäj hẽ Mosees sa wahë n'aa tabahadoo bä kä. ³ Sahõnh hẽ paa rabawa sa waa P'op Hagä Do hanaa.* ⁴ Sahõnh hẽ paa rabeëek naëng P'op Hagä Do hanaa. Pä hada do hadoo sa hã, P'op Hagä Do mo haj'aa gó ganyyh do hã naa rabeëek. Kristo né hẽ paa ti pä. ⁵ Sahõnh hẽ tii d' rabadoo né paawä, P'op Hagä Do dooh tagenaag bä hajök do sa hã. Ti

---

** **9:25** Paw-Ro bawät noo gó, kas'yÿ do j'aa ketsë do nuu hã radasoo ta soog bag'aad kap'õõj däk doo, taj'aa ketsë do heen n'aa. Nayyw hẽ tatsawyy jëng ta ti sa soog, nayyw hẽ takarejã. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hã. †† **9:27** Baad takan'yyh tahanäng pé ti ta hã hẽ taketuu do hadoo. * **10:3** Banawäng hënh rababok noo gó P'op Hagä Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneëenh Manah.

hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawäng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶ Sahōnh hē ta ti bawād wāt, ēr tama metēek do heen n'aa, nesaa do hā ēr h'yyb nadäg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bē tametēeh, kabarii hā bē h'yyb panadēek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahỹỹ da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeēk hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”, † nāng kerih do hā. ‡ ⁸ Ēr tametēeh, ji naỹỹh hyb n'aa ji ỹỹm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawād wāt do ēr tametēeh, Kristo ēr manetty hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametty do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahỹỹj. ¹⁰ Bē h'yy kawapēen manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagä Do mejūū do āās an'oo bā.

¹¹ Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa ēr wahē makūū hā, ta ti ēr tama metēek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk ēer, tagadēeg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, ēr hyb n'aa matakēe hyb n'aa, baad ēr kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da ēr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawāt ted'oo doo, taw'āāts hē baad tahyb n'aa matakēe, nesaa do tamoo nawāt hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametty doo, ji sahōnh hē hā kametty do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametty do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagä Do

---

† **10:7** Esodo 32.6 ‡ **10:7** Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

kamahän had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Dooh P'op Hagä Do an'oo bā ta bahänh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametyy. Kametyy do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagä Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yuh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, najis haa, taw'ääts hē baad bē kanäh, kabarii hā bē h'yy kae mahänh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēē do bēeh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahỹ ŷ erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagä Do er j'aa etsē doo, er beëek bā, séd uuh had'yyt hē eër, Kristo majyyw er gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa er ganebēeh bā, séd uuh had'yyt hē eër, Jesus hub er gadoo bā. ¹⁷ Hajōō né paawä eër, sét né hē pāw er awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē eër. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraéw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagä Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagä Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ŷ hanäng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp ŷ hanäng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahỹ d' ŷ hanäng pé tii: Kabarii hā P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ranoo doo, karap'aar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagä Do hā takan'oo däg tii. Hahỹ da na-ääj hē ŷ her'oot: Dooh ŷ karēn bā karap'aar h'yyb nesaa do weh'eēh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹ Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb däng bā. Dooh bē haja bā bē eēg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh, karap'aar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-ääj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ēp

Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'aar hã kan'oo däk do na-ããj hẽ! ²² Ta tii d' bẽ adoo nä bã, bẽ karẽn apäh bẽ anoo P'op Hagä Do hyb n'aa jewës, tah'yy kawajããn bẽ wẽ? P'op Hagä Do bahãnh bẽ ed'oo g'eeh bẽeh?

²³ “Sahõnh hẽ ji karẽn do ji hajaa ji moo wäd bã. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ỹỹm péh”, nãk bẽ wób. Te hub né paawä tii, dooh sahõnh hẽ baad ub ji hã. Sahõnh hẽ ji karẽn do ji haja né paawä ji moo wät, dooh hajaa pé ge'ỹỹm pé paawä, dooh sahõnh hẽ ji hã masa pé P'op Hagä Do karẽn doo da ji bawät do hã. ²⁴ Dooh ji karẽn do jawén ji awäd bã. Ta wób sa wẽ baad hadoo doo, ti né hẽ bẽ moo booh.

²⁵ Taw'ããts hẽ hahỹỹ da bẽ bad'oo: Bẽ awëë sahõnh hẽ rahesãm doo hẽnh naa. Bẽ eaaj manä n'yy hẽnh naa tii. Bẽ an'oo manä bẽ h'yyb bẽ taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ỹ wén edoo, hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badäk hahỹỹh, sahõnh hẽ ta hã hanäng do na-ããj hẽ, P'op Hagä Do ma.”§

²⁷ Jesus hã h'yy kana'eeh do õm tatsyyd bã ta tób hẽnh ta sii mabawëh hyb n'aa, makarẽn bã ti mabahõm. Taw'ããts hẽ mawëë sahõnh hẽ. Man'oo manä a h'yyb õm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hỹỹ kã, hahỹỹ d' bẽ ramaher'ood bã paawä: “Hahỹ kabarii hã kan'oo däk do hahỹ ji tä”, rather'ood bã, mawëë manä d' tii bã, õm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-ããj hẽ. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ỹ

---

§ **10:26** Saaw-Mo 24.1. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awëë bã sahõnh hẽ.

bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanäng. Hahÿÿ da apäh bē kyyh hã ŷÿ: “H'ëed hyb n'aa ŷ an'oo bã ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awēh do hyb n'aa? ³⁰ ŷ awēē bã tā ŷÿ, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hã ŷ ky n'aa ets'ëē wät doo, h'ëed hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagä Do wē tsebē doo me ŷ bawēh do hyb n'aa?” , näng apäh bē kyyh. ³¹ Hahÿÿ da kēh ŷ bē hã: Taw'ãäts hē P'op Hagä Do bē weh'ëēh sahōnh hē bē moo bok do hã, bē awēē bã, bē eēg bã na-ãäj hē. ³² Bē moo boo manā baad nadoo do hã ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bã, Judah buuj nadoo do rado bã, P'op Hagä Do karapee bē panang bã habong do rado bã na-ãäj hē. ³³ ŷ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ŷ h'yyb en'yym doo da bē bad'oo. Hã ŷÿ hē ŷ h'yy ken'yym do jawén nado ŷ bawät. Baad hadoo do ti ŷ karēn ta wób sa hã, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kã.

11

¹ Taw'ãäts hē ŷ bawät doo da bē babok, Kristo bawät doo da ŷ bawät do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bã do ky n'aa hahÿÿh

² ŷ tsebē bē hã, ŷ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. ŷ tsebē na-ãäj hē, bē ŷ ma met'ëēg wät do bē ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hē, hahÿ ŷ karēn bē bahapäh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ŷÿj sa nu gabóg. P'op Hagä Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ëē bã, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagä Do ky n'aa ratabēēj bã na-ãäj hē, Kristo, sa

nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. ⁵ Ÿÿj kã raky n'aa ets'ëë bã, P'op Hagä Do ky n'aa ratabëëj bã na-ããj hë, sa nuu ranajesu bã, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. Ÿÿj sa nuu rahab wät do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* ⁶ Ÿÿnh nu kanajesuu doo, taw'ããts hë ta sëen tagek'ãã bëeh. Tanu meby n'aa nyy bã Ÿÿj hã sa sëen ragekãã doo, rahab bëeh doo, taw'ããts hë sa nuu rajesuu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagä Do pahuunh aj'y. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagä Do kawehëë däk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bã Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã. Ÿÿj sa hã kã, sa hyb n'aa ajyy rakawehëë padëek.† ⁸ Ÿÿnh hanaa nado aj'y. Aj'y tahana ti Ÿÿnh. ⁹ Ÿÿnh hyb n'aa nado aj'y kapahuuj kãn. Ÿÿnh kapahuuj wät aj'y hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa né hë, ããs rahapäh do hyb n'aa na-ããj hë, taw'ããts hë Ÿÿj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado né paawä, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hënh nado Ÿÿj ajyy sa mahãnh. Ti hadoo ënh ajyy sa hã. Sa m'aa hënh nado Ÿÿj sa mahãnh. ¹² Ta ti Ÿ wén her'oot, aj'y hanaa Ÿÿnh ganyyh doo da, Ÿÿj hanaa ajyy na-ããj hë tii d' raganyyh. Sahõnh hë ta ti tabana P'op Hagä Do hanaa.

¹³ Bë hyb n'aa newë baad tado bã, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã, Ÿÿj raky n'aa ets'ëë bã sa nuu kanajesuu doo me. ¹⁴ Badäk hahÿÿ hã ji bad'oo doo, P'op Hagä Do anoo doo, ti na-ããj hë tametëeh

* **11:5** Paw-Ro bawät noo gó, Korīn panang bã rahap Ÿÿj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bã. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa.

† **11:7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ããts hë ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã.

hahỹỹh: Baad nado ajyy sa hã sa sēen dewēēt doo me raboo bã. Sēen dewēēt do ajyy hã tawaneh'ēēh do haj'aa. ¹⁵ Sēen dewēēt doo, ỹỹj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagã Do an'oo dāk ti sa hã, sa nu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta ti hedoo do p'ãã karēn do ky ked'aak do hã hahỹỹ da ỹ baher'oot: Doo ta see mo n'aa me ãã adoo bã, P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habok do na-ããj hē, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ēēs do ky n'aa hahỹỹh

¹⁷ Hahỹỹ hã bē ỹ metēek doo, dooh bē hã ỹ j'aa etsēē bã. Ta tii d' ỹ wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bē kahet'aa bã. ¹⁸ Pooj jé ỹ ky n'aa napäh, dooh m' séd hã bē h'yyb hedo bã. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bã. Ta mahang ỹ ky daheeh ỹ rapanäk doo. ¹⁹ (Doo ji ky sēew its bã! Taw'ãäts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagã Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametä dāk hyb n'aa.) ²⁰ Bē kahet'aa bã, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wäd bã bē awa doo. ²¹ Bē awa bã, dooh m' bē gadaa bã ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nä bã, ta wób a'oom kãn ta bahãnh reēek do haj'aa. ²² Doo g'eeh bē tób enä bã, bē yd wa péh, bē yd eēek péh? Bē ty n'aa ges'yyk P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bē nu meb'yyh kas'uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ỹ bē hã? Bē ỹ j'aa etsē g'ee da ta tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Doo. Doo né hē bē ỹ j'aa etsēē bã.

²³ Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ỹ gadoo doo, ti né hē ti ỹ taběj wät do bē hã. Hahỹ né hē ti ỹ

gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsēm, ta majīī moo gó takahaēēnh noo gó, tabado dāk pāw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ēē wāt do jawén paa bā, taganabāh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ŷy, bē hyb n'aa ŷ an'oo dāk do heen n'aa hahȳh. Hahȳ da d' bē bad'oo, ŷ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng mäh. ²⁵ Ti hadoo ēnh, rabawēh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado dāk ēnh uwa bēēh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ŷy, ŷ anoo do ŷ dajēp noo gó heen n'aa hahȳh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hỹ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā Do ky dāng.† Hahỹ bē eēg had'yyt bā hỹ jawén, tii d' bē bad'oo ŷ bē hyb n'aa esee hyb n'aa”, nāng mā Jesus. ²⁶ Ta ti pāw bē awa bā, ta ti ta hood gabuuj uuh bē eēg bā, bē her'ood hōm Jesus dajēp do ky n'aa p'aa hēnh tamatēēh bā kā.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hē ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh heēēk doo, nesaa do tamoo wād dāk tii hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub wē, ta majyyw wē na-āāj hē. ²⁸ Taw'āāts hē ji daaj hē ji h'yyb ji hyb n'aa newē bā baad tado bā pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eēēk do pooj jé. ²⁹ Hahỹ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Daap hē ji awa bā, daap hē ji eēg bā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewē bā, ji daaj hē ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³⁰ Ti hyb n'aa né hē hajōk bē mahang nahejooj boo, hajōk bē mahang nahēē enāh, ta wób dejēp. ³¹ Jesus heen

---

† **11:25** P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahỹ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

n'aa ər gadoo do pooj jé ər daaj hē ər hyb n'aa newē bā baad ər h'yyb tado bā, dooh tii bā ər P'op Hagā Do rejā bā. ³² Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ər hā taky n'aa etyy bā, nesaa do tanoo ər hā ər tama metēek hyb n'aa, badāk hahỹỹ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do sa nemuun ər tanarejāā hyb n'aa ta jawén ká.

³³ Ta tii ká, wakān haa, taw'āāts hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa. ³⁴ Bē bas'aah bā, taw'āāts hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ēēs hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bē hā.

ÿ kajaa bā ká, ky n'aa see ÿ baher'oot bē hā.

12

P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do ky n'aa hahỹỹh

¹ Hỹỹ ká wakān haa, baad ÿ karēn bē bahapāh P'op Hagā Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bē hapāh, p'ooj ub, Jesus hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó, ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahũũm had'yyt hē, kabarii nedēp do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ÿ karēn bē bahapāh hahỹỹh: P'op Hagā Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bā. Dooh na-āāj hē ji haja bā, “Jesus né hē ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ji her'ood bā P'op Hagā Do Sahee hejój gó tanado bā ji hā.

⁴ Ti anāng hajōng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wāt doo, P'op Hagā Do Sahee anoo doo. Sét né hē P'op Hagā Do Sahee tahana tii hā. ⁵ Ti anāng ta wób hajōng ji mamasa doo. Ti hadoo né hē, jāām né

hē sét ub Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ěr wē moo wāt doo. ⁶ Ti anāng hajōng ta wób ji hajaa ji moo wāt doo. Ti hadoo né hē, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hā hanoo doo, ta tii me ta wē ji moo wāt hyb n'aa. ⁷ P'op Hagä Do Sahee hā hana doo, sahōnh hā takan'oo dāk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸ Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ēp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganāng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hā baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰ Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä, sahee see tado bä ti her'oot doo. Ta see hā tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ëes hyb n'aa maa new'ëë do sa hā. ¹¹ Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahōnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb dāng doo da né hē sahōnh hē sa hā tabanoo tii.

Sahōnh hē ěër, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hajōō né paawä ji hā, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ěnh Kristo hā, Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā. ¹³ ěr wób, Judah buuj. ěr wób, ta wób buuj. ěr wób, ta wób sa karom hedoo doo. ěr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, ěr nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, sét Jesus hub

hadoo ēr bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee ēr gadoo doo.

¹⁴ Hajõng né hē ji hã hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵ Ji tsyym ky hado bä paawä: “Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁶ Ji nabuuj ky hado bä paawä: “Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁷ Sahõnh hē ji hã hanäng do ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa newëe tii bä? Sahõnh hē ji hã hanäng do ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehÿyk tii bä? ¹⁸ Sahõnh hē ji hã hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ëeg hõm ji hã, tah'yyb däng doo da. ¹⁹ Séd uuh had'yyt hē tado bä paawä ji hã, dooh paawä ji hub had'yyt hē tado bä. ²⁰ Hahÿÿ da né hē: Hajõng né paawä ji hã hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hã: “Dooh hyb n'aa õm ÿ karën péh.” Dooh na-ããj hē ji moo haja bä ji tsyym hã taky hado bä: “Dooh hyb n'aa õm ÿ karën péh.” ²² Ta ti ji hã hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karën up doo. ²³ Ji uuh ji hã ky n'aa netsëeh doo, baad ji weh'ëeh. Ta wób hã ji manetëeh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴ Ji uuh wób ji metëeh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw hõm ji hã hanäng doo, ta ti ji hã hãd ky n'aa netsëeh hedoo do rakawehëe däk hyb n'aa. ²⁵ Tii da tawén d'oo, ji hã takanetyyn hõm hyb n'aa, sahõnh hē ji hã hanäng do séd demuun baad rakahag'ããs hyb n'aa na-ããj hē. ²⁶ Sét hē ji hã hanäng do ji uuh nesaa do tahob bä, sahõnh hē séd

demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehëë däg bä, sahõnh hë ji uuh wób taw'ãäts hë sa hä.

²⁷ Bë sahõnh hë, Kristo hub hadoo bëeh. Sét ken'yyh bëeh, ta uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma mehetëk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ãäj hë. ²⁹ Sahõnh hë g'eeh Jesus mejüü do had'yyt hë? Sahõnh hë g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hë? Sahõnh hë g'eeh ta ky n'aa ma mehetëk do had'yyt hë? Sahõnh hë g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hë? ³⁰ Sahõnh hë g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahõnh hë g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bä? Sahõnh hë g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabëj bä? ³¹ Dooh. Taw'ãäts hë ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do ta bahãnh had'op do hä, ta wób masa do hä, bë h'yyb padäg. Pooj jé dó bë ÿ metëeh hÿÿ kä sahõnh hë ta bahãnh baad hadoo doo:

13

Ji kamahän do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ajyy sa kyy me, ääs sa kyy me na-ãäj hë ÿ haja bä né paawä ÿ her'ood bä, ÿ kamanahän bä paawä, dooh taw'ãäts hë tado bä. Jããm hë sapaar redas do ky hado däk ÿ tii bä. ² P'op Hagä Do ky n'aa ÿ haja bä né paawä ÿ maher'ood bä, P'op Hagä Do Sahee hä ÿ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapäh do hä ÿ h'yy ganyy bä paawä, sahõnh hë ÿ hapëë bä paawä, tak'ëp ÿ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waëë hä ÿ

haja bā paawä ŷ mejō bā takahỹŷd häng, ta wób ŷ kamanahñ bā paawä, daap paawä ŷŷh. ³ Sahõnh hē wē ŷ hanäng do kas'uut do sa hã ŷ an'oo bā paawä, daj ŷŷ hē paawä ŷ kan'oo dāk ŷ rabaju tēē, ŷ kamanahñ bā, daap paawä ti hã ŷŷ.

⁴ Kamahñ do kanejäg. Kamahñ do ky enyym. Dooch tah'yy kajewēets bā. Dooch ta hã hē taj'aa etsēē bā. Dooch takasabé bā. ⁵ Tawaneh'ēeh do nado. Dooch ta daaj hē takarēn do jawén tawäd bā. Dooch nayyw hē takawaj'ään bā. Dooch tah'yy gaēēj bā ta wób sa wē. ⁶ Dooch tatsebee bā baad nadoo do hã. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebé. ⁷ Kamahñ doo, dooch tah'yy gajēē hõm bā. Ta wób hã tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahõnh hē tagadoo.

⁸ Kamahñ doo, dooch tahēēj bā. Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapäh do na-äänj hē. Ahñh da tii. ⁹ Da hē ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-äänj hē, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'äät do kaja bā kã, tii bā kã, dooch hyb n'aa ji karēn wät pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahỹ hadoo tii: ŷ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newēē doo da ŷ hyb n'aa newēē paah. ŷ wah'ēē wät bā kã ŷ eréd hõm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooch baad er hapēē nã bā P'op Hagä Doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo. Ta jawén da er bahapäh baad ub kã, heh'äät kã. Da hē, jāām hē ta uuh ŷ bahapäh. Ta jawén da, sahõnh hē ŷ bahapäh ta hã, ŷ P'op Hagä Do hapäh doo da né hē.

13 Hỹĩ kã tamawoob hẽ hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahãn doo. Ji kamahãn doo, sa bahãnh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagã Do Sahee hana do ky n'aa bód hahỹĩh

¹ Taw'ããts hẽ kamahãn do hã baad bẽ h'yyb padäg. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do Sahee hã hana do ji hajaa do hã bẽ h'yyb padäg na-ããj hẽ. Pooj jé, P'op Hagã Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hã baad ub bẽ h'yyb padäg. ² Hahỹ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bã. P'op Hagã Do sii taber'oot tii hã. Dooch maa napäh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapäh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagã Do Sahee an'oo bã. ³ Tii d' nado P'op Hagã Do ky n'aa her'oot do hã. Ta wób hã ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'ũũm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hẽ, ta hã hẽ takamasa tii, P'op Hagã Do ky n'aa kah'ũũm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagã Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagã Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'ũũm hyb n'aa. ⁵ ŷ karēn paawä sahõnh hẽ bẽeh, bẽ bahajaa kyy wób me bẽ baher'oot. Ti hadoo né hẽ, tak'ëp ŷ karēn P'op Hagã Do ky n'aa bẽ her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahãnh baad hadoo P'op Hagã Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bã, Jesus hã h'yy

* **14:5** P'op Hagã Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahãnh, hajõng tamasa do hyb n'aa.

ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'ũũm hyb n'aa, ti na-ããj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakān haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooh paawā bē tamasaa bā. Hā ŷ P'op Hagä Do metēeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metēek do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-ããj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehŷŷh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ããj hē tii d' bē ŷ metēeh ŷ hanäng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawā. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'ũũm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torōm-bet hād näng do hā. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genā bā kaneb'ooh doo hēnh tanaēej bā, baad torōm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajōng ti anäng kyyh badäk hahŷŷ hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ ŷ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, ŷ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa ŷ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ããts hē bē h'yyb padäg sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ããts hē raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-ããj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā ŷ ky n'aa etsēē bā, hēp ŷ tym ti ky n'aa etsēē. Dooh ŷ hapäh pé ŷ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' ŷ bad'oo

ti tahado bä? Hahÿÿ da ÿ bad'oo: ÿ da ky n'aa etsëe hëp ÿ tym me, ÿ hapäh doo me na-ããj hë da ÿ ky n'aa etsëe. P'op Hagä Do ÿ ma ejäm da hëp ÿ tym me, ÿ hapäh doo me na-ããj hë. ¹⁶ Jääm hë a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsëe bä, nyy da õm raky masa ranahapëe bä maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsë, kyy wób me maher'oot doo, dooh ta wób tamasaä bä rah'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, sahõnh hë bë bahãnh ÿ bahajaa kyy wób me ÿ maher'oot do hyb n'aa.

¹⁹ Ti hadoo né hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang, hä ÿÿ, taw'ããts hë ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ÿ her'ood bä ÿ ma metëek bä, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahãnh.

²⁰ Wakän haa, karepé h'yy gatamah do bë hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do hä. Taw'ããts hë wah'ëe h'yyb hadoo bëeh, ta ti hä. Taw'ããts hë nesaa do hä bë h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hënh naa do sa kyy me, ÿ maher'oot da
karapé haa.

Ti hadoo né hë da, dooh da raky dahé bä ÿÿh”,†
näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kä, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hä h'yy kana'eeh do metëe n'aa, ta hä h'yy ka'eeh do metëe n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do metëe n'aa ti,

---

† 14:21 Isajas 28.11-12

ta hã h'yy kana'eeh do metëë n'aa nado. ²³ Séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata bã kä, kyy wób me sahõnh hẽ rer'ood bã paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hã h'yy kana'eeh do na-ããj hẽ tajëë suun bã tii bã, sahõnh hẽ bë meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hã h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-ããj tajëë suun bã P'op Hagä Do ky n'aa sahõnh hẽ rer'ood nuuj jé, kametä däk tii bã ta hã nesaa do ta h'yyb tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety däk tii bã sahõnh hẽ bë her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä däk tii bã sahõnh hẽ ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newëë do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsë hyb n'aa. "P'op Hagä Do awät né hẽ bë mahang", näng da.

²⁶ Wakän haa, taw'ãäts hẽ hahỹỹ da bë bad'oo bë kahet'aa bã: Ta see P'op Hagä Do hã tama ejäm, ta see ma metëëk P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hã tametëëh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ëës kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ ta tii d' ji bad'oo, sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'ũũm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raher'ood bã, jããm né hẽ pawóp hẽ, tamawoob hẽ ti her'oot. Taw'ãäts hẽ sét ken'yyh raber'oot. Tii bã, taw'ãäts hẽ ta see tab'ëës nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bã ta ky n'aa tab'ëës doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëës doo, taw'ãäts hẽ bag hënh tabasoo hẽ bë kahet'aa bã kyy wób me her'oot doo. Taw'ãäts hẽ ta m'aa hënh, ta tób hënh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ãäts hẽ pawóp hẽ, tamawoob hẽ raher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ãäts hẽ ta wób ramatakëë, ta ti taher'oot do baad tado bã. ³⁰ Sa

mahang hat'oonh do gado bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hē pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kä. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bë sahõnh hē bë ma kametëek hyb n'aa, bë h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bä, rahajaa ragadaa bä rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahõm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hē yÿj dooh rer'ood bä séd hã rakahet'aa bä. Taw'ääts hē bag hēnh rabab'ëeh. Dooh taw'ääts hē tado bä rer'ood bä ji kahet'aa bä. Taw'ääts hē yÿj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bä sa hã reanh doo, taw'ääts hē sa tób hēnh sa patug hã rabeanh, dooh taw'ääts hē tado bä do hyb n'aa ji kahet'aa bä yÿj rer'ood bä.

³⁶ Bë hanaa bë ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanãm doo? Jããm hē bë tii, ta ti gadoo do bë ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hã pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'ääts hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ do né hē ti y erii wät doo. ³⁸ Hahÿ manatakëe doo, dooh né hē ji hyb n'aa p'eed bä tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kä, wakãn haa, taw'ääts hē P'op Hagä Do ky n'aa bë her'oot do hã bë h'yyb padäg. Bë medug manä kyy wób me rer'ood bä. ⁴⁰ Ti hado

né hē paawä, baad bē adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bä.

15

Jesus ganä wät do ky n'aa hahÿh

¹ Hÿh kä, wakān haa, ÿ karēn bē hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanām do bē ÿ ma met'ëeg wät do paah, bē gadoo do paah. Ta ti né hē bē h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanām do ed'ëep bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē, baad bē hyb n'aa matakä bä tii, bē neréd bä ÿ ma metëek do ky n'aa. Tii d' tanado bä, daap bē h'yy ka'eeh.

³ Jääm hē baad hadoo do ta ky n'aa ÿ gadoo do ti bē hā ÿ tab'ëes doo. Hahÿ né hē tii: Kristo dajep nesaa do er moo bok do sām, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé ta her'oot doo d' né kä. ⁴ Ti m' radakä jëng, ti m' tamawoob däg kä ta ä kä taganä wät p'aa hënh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wäd kän. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hā takasee ënh. ⁶ Ti bahñh mäh, séd noo gó 500 ta ma matëg sa hā takas'ee wäd kän. Hajōng sa wób ed'ëep nä hahÿ ÿ berih bä. Hap'ëeh do wób radejeb kän. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hā, sahōnh hē tamejüü do hedoo do sa hā na-ääj hē. ⁸ Tagadëeg ub takas'ee kän hā ÿÿ, ÿ ajän s'oo hadoo do hā. ⁹ Sa yd jé had'os do ÿÿh, Jesus mejüü do sa mahang. Doo paawä ÿ ramaneëej bä Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do karapee ÿ rejää do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hē, ta mejüü do see da hē ÿ wén hado däk, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa hā ÿÿ. Daap hyb n'aa nado ta ti hā ÿ taky enyym doo. Doo. Ta

wób moo bok do bahānh ŷ moo wād wāt. Ti hadoo né hē, dooh ŷ tado bā ti moo wāt doo. Hā ŷ P'op Hagā Do ky enyym do hanaa tii. ¹¹ Hŷŷ kā ŷ tado bā bē hā maher'ood wāt doo, ta wób rado bā, ti né hē ti ta ky n'aa āā her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé bong doo.

Jesus ganā wāt do ky n'aa ta wób raky sēm do ky n'aa hahŷŷh

¹² Kristo ganā wāt āā her'ood bā, h'ēed hyb n'aa dooh ji ganā bā dejēp do mahang bē wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bā ta ti bē wób her'oot doo, ji ganā bā paawā, Kristo na-āāj hē paawā dooh paawā taganā wād bā tii bā. ¹⁴ Kristo ganā wād bā paawā, daap paawā tii bā āā maher'ood hōm do ta ky n'aa. Daap hē na-āāj hē paawā bē h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganā wād bā paawā, noo kanesa do paawā āā tii bā, Kristo ganā wāt P'op Hagā Do an'oo bā āā ma metēek do hyb n'aa. Dejēp do ganenā bā paawā, dooh Kristo ganā wād P'op Hagā Do an'oo bā paawā. ¹⁶ Dejēp do ganenā bā, dooh paawā Kristo ganā wād bā. ¹⁷ Kristo ganā wād bā paawā, daap hē paawā bē h'yy kae dāk ta hā. Ti tahado bā paawā, dooh na-āāj hē takawug bā nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do paah. ¹⁸ Te hub tado bā paawā ta tii, gawatsig hōm paawā Kristo hā h'yy ka'eeh do sa makūūh. ¹⁹ Jāām hē da hē, badāk hahŷŷ hā ji bawāt nā bā Kristo hanaa ji gahēen bā, tii bā taw'āāts hē paawā tak'ēp, sahōnh hē mahānh, ēr rat'yyd mehīn paawā.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganā wāt né hē dejēp do mahang P'op Hagā Do an'oo bā. Pooj jé dejēp do mahang ganā wāt do tii. Ta wób na-āāj hē

genyyh do metēē n'aa tii. ²¹ Hahỹ hyb n'aa ỹ wén her'oot tii: Sét hē aj'y'y ji dajēp do du na doo. Ti hadoo na-āāj hē sét hē aj'y'y see ji ganyyh do dejēp do mahang du na doo. ²² Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejēp. Ti hadoo ēnh Kristo hyb n'aa kā sahōnh hē ragenyyh da. ²³ Sahōnh hē genyyh do bahānh, pooj jé ganā wāt do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bā kā, ta hā h'y'y ka'eeh do ragenā boo kán da. ²⁴ Tii bā kā, badāk hahỹ gawatsik do kaja kán. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bā sahōnh hē mejũ do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē bag'āās do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē hejój enāh do ji nahapāh do sa hā na-āāj hē, tii bā tabag'āās do Kristo bahaēēj kán da P'op Hagā Do ta Yb hā kā. ²⁵ Kristo bag'āās da sahōnh hē ta majĩ hā taj'aa ketsē bā kā. ²⁶ Tagadēēg ub kā majĩ tagawats'iik doo, dajēb. ²⁷ Ta ti ỹ wén her'oot, hahỹ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: “Sahōnh hē ta tsyym yt hā P'op Hagā Do an'oo bā tabag'āās hyb n'aa.”* “Sahōnh hē tabag'āās” tabaher'oot bā, dooh P'op Hagā Do ta Yb sii hē tado bā tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahōnh hē tabag'āās doo. ²⁸ Takajaa bā kā sahōnh hē Kristo bag'āās doo kā, ti noo gó kā, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadäg kán. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kā, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.

²⁹ Hỹ kā, ji ganānā bā paawā, nyy da rabad'oo da dejēp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejēp do

---

* 15:27 Saaw-Mo 8.6

ganenä bä paawä, hëd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganenä bä paawä, dooh hyb n'aa pé had'yyt hë ÿ ahoop doo. Ji ganä wät do hyb n'aa ÿ wén gadoo Jesus hyb n'aa ÿ ahoop doo. ³¹ Dajëb gó had'yyt hë ÿ bawät tak'ëp ÿ rarejãã do haj'aa. Né hup ÿ né ta ti ÿ her'oot do bë wén hapäh, ÿ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bë hyb n'aa Kristo Jesus ër Wahë N'aa hyb n'aa. ³² H'ëëd hyb n'aa ÿ kamety wät paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bä, jããm hë badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä ÿ h'yyb däg bä paawä, ji ganenä bä paawä? Ji ganenä bä paawä, se hub né hë paawä hahÿÿ da sa ky hetëg: “Hamäh, ër awëëh, hamäh, ër eëg jati ër dejëb kån do hyb n'aa.”†

³³ Bë an'oo manä bë rawad'ii. “Nesaa do moo heb'ooh do sii ji awäd bä, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawä ji bawät pooj jé.” ³⁴ Taw'ããts hë p'aa hënh bë h'yyb bë an'oo baad hadoo do hä. Bë moo boo manä wäd nesaa doo. Ta ti ÿ wén mejüü, bë wób ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do sa h'yyb gó. Bë nu mebyy bok hyb n'aa ÿ wén her'oot tii.

³⁵ Hahÿÿ da apäh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejëp do paa ragenä bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganä bä ta bóg nadajëb bä. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-ããj hë ji ejoom bä, dooh ta gajewëë tado bä ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom

---

† **15:29** Dooh ji hapëë bä ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ëëg bä dejëp do hyb n'aa ji nu kemuun bä. Jããm né hë ti ky n'aa gó tabeh'üüm ji ganä wät do ky n'aa. † **15:32** Ji h'yyb karën doo da né hë ji moo wät tahanäng pé ti sa ky hetëg doo. Ji ganenä bä paawä, se hub né hë tii bä paawä rahe'oot doo.

doo. ³⁸ P'op Hagä Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb däng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawëë bä. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ênh ti anäng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ëëng dab, ta see hadoo taw'ëëd dab, ta see hadoo na-ãäj hẽ tah'ỹj dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wë hã habong do bag. Ta wób hedoo badäk hahỹj hã habong doo. Ta see hadoo wë hã habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badäk hahỹj hã habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papỹj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagõõh. Sagõõh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejëp do mahang ji ganyyh do hã. Karejãã ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, kanarejã wäd. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakä jëng bä. Tak'ëp tabahetsooh taganyyh bä kä. Nahejooj its ji dakä jëng bä. Hejooonh taganyyh bä kä. ⁴⁴ Dab näng ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, papuuj däg ji hub P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. Ji hub dab näng do tanyy bä, tii b' ti anäng na-ãäj hẽ ji hub papuuj P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. ⁴⁵ Hahỹj da takerih doo gó: “Jããm pooj jé aj'yy, Adãw, hedëb gëet doo.”§ Tagadëëg ub Adãw hedoo doo, Kristo, ji edëp do hanoo do Sahee hado däk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy däk ji hub dab näng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. ⁴⁷ Jããm pooj jé aj'yy, badäk hahỹj hã tsäng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hỹ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badäk hahỹj hã habong doo, Adãw k'ãäts gó hana do hadoo ti sahõnh hẽ. Hỹ pong jé

---

§ 15:45 Genesis 2.7

hana do hadoo da er hub papuuj hỹ pong jé naa er gadoo doo. ⁴⁹ Da hẽ, badäk hahỹỹ hã er babok nä bä, Adãw hadoo nä eër. Ti hadoo né hẽ da, ti awät ti noo gó, hỹ pong jé hana do hadoo da eër.

⁵⁰ Hahỹ ti ỹ her'oot, wakãn haa: Dab näng doo, majyyw näng doo, dooh da tanu dëe bä P'op Hagä Do bag'ääs bä. Karejää doo, dooh tagado bä nadajep doo. ⁵¹ Bë hyb n'aa matakä da! Bë ỹ maher'oot ji nahapäh do hã: Dooh er sahõnh hẽ er dejeb bä.** Ti hadoo né hẽ, sahõnh hẽ er da kawareem. ⁵² Nayyw hẽ ti ji kawareem doo, ji ty watsig wäd sii hẽ, tagadëeg ub torõm-bet häd näng do ky ganyyh bä kä. Torõm-bet ky ganä sii hẽ da sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do dejep do paa ragenä boo kãn da. Ta ti dooh radejeb boo bä kä. Ti eër kä, ti noo gó hedep nä doo, er kawareem boo kãn, hedeb had'yyt do er gadoo hyb n'aa kä. ⁵³ Karehejää do kawareem da kanarejää do hã. Dejep do kawareem da nadajep do hã kä. ⁵⁴ Ta ti bawät bä kä, karehejää do kawareem bä kä kanarejää do hã, dejep do rakawareem bä kä nadajep do hã kä, tii bä kä hahỹ kerih do ky däng do paa kä kaja kãn:

“Dajeb gawatsig kãn.

Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsëe kãn ta hã.”††

⁵⁵ “Dajeb, ny maj'aa ketsë doo?

Dajeb, ny a hejój ji mamarajejää doo?”‡‡

** **15:51** Jesus matëeh noo gó ta hã h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot. †† **15:54** Isajas 25.8 ‡‡ **15:55** Osejas 13.14

⁵⁶ Nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, ti né hē dajëb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wät do hejój. ⁵⁷ P'op Hagä Do hä ër j'aa etsë. Ti né hē hanoo ër j'aa ketsë doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kä, wakān haa ÿ kamahān doo, taw'ääts hē bë h'yy kahejój. Bë an'oo manä bë tahewaat do hä, bë h'yy ganejë hōm hyb n'aa. Taw'ääts hē bë moo boo had'yyt hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë sahōnh hē bë wë hanāng doo me, daap hē nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok doo, bë bahapäh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajëër n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do karapee Judah häj n'aa bä habong do ji masa do dajëër n'aa ky n'aa bë ÿ ma erih. Taw'ääts hē Garata häd nāng do häj n'aa hēnh habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ mejüü doo da, bë na-ääj hē tii d' bë bad'oo. ² Taw'ääts hē sét met'uuh hä ken'yyh bë betyn hōm tsyt hē bë dajëër uuh bë gadoo do pénh. Hajōng tado bä bë gadoo doo, hajōng do ta uuh bë betyn hōm tsyt hē. Kanahën d'os hē tado bä, dooh denaa hē. Taw'ääts hē bë ata ÿ kajaa do pooj jé. ³ Tii bä, ÿ kajaa bä kä, ÿ erih do ÿ mejüü da ajyy ta ti dajëër Jerusarēnh hēnh ratajoooh do bë asëëw hōm do sa sii, baad t'ii hēnh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'ääts hē tado bä, ÿ na-ääj hē ÿ ahōm. Ý d' rahadaa hōm tii bä.

⁵ Ý h'yyb dāng Masedonija häj n'aa ÿ jatsëk. T'ii hēnh ÿ bewäd nā do jawén paa bä, bë wë ÿ bahōm kån bë ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ⁶ Badawëët apäh da ÿ

bawät bē pa. T'īi hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ēer
 ỹ tab'ēēs. Tii bā ỹ bē masa da ỹ bahōm hēnh. ⁷ Dooh
 ỹ karēn bā ỹ h'yy kajóh gó bē wē ỹ beg'āās doo,
 ti hyb n'aa nyyw hē ỹ wén nahōm nā bē wē. Ỹ
 karēn paawā badawēēt ỹ bawät bē pa, Tak'ēp Hyb
 N'aa Jawyk Do karēn bā tii. ⁸ Ti nuuj jé ỹ baym
 da babā Epeso panang bā, jām Pēn-Tekos hād nāng
 do kajaa bā kā. ⁹ Tyw n'aa nāng babā hā ỹỹ, baad
 Jesus ky n'aa ỹ beher'oot hyb n'aa, hajōk né paawā
 ỹ raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bā bē wē, taw'āāts hē baad bē
 gadoo bē mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hā.
 Tii d' ỹ wén etsēē bē hā, ỹ moo wāt doo da Tsimoot
 moo wāt na-āāj hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē.
¹¹ Bē an'oo manā bē wób raty n'aa gesygyg Tsimoot
 hā. Taw'āāts hē hanām doo gó bē kedēē hōm, wē
 ỹ tababaaj hōm hyb n'aa. Ēr wakāān wób Jesus hā
 h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ỹ gada.

¹² Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Aporos hād
 nāng do hā kā. Tak'ēp ỹ betsēē ta hā, tabahōm
 hyb n'aa ěr wakāān sa sii bē rabahehēen bā. Dooh
 m' takarēn nā bā tahōm bā. Baad tahaja bā m'
 tabahōm.

¹³ Taw'āāts hē baad bē kanāh. Taw'āāts hē baad
 had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb eỹm manāh. Bē
 h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'āāts hē kamahān gó bē moo
 bok sahōnh hē bē moo bok doo.

¹⁵ Bē hapāh, Es-Tepanas ta tób yt hā haj'eenh do
 sii hē jāām hē pooj jé ti Akaja hāj n'aa bā Jesus hā
 rah'yy kae padēēk doo. Bē hapāh nyy da ramasaa
 had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Tak'ēp ỹ
 betsēē bē hā, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo
 doo. Bē ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do

sa sii Jesus ky n'aa hã moo b'ook doo. ¹⁷ Ỹ h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo häd enäh do bë wë naa wë ỹ rakajaa bä kä, bë jawén buuj, hã ỹ ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad ỹ rah'yyb en'yym, bë rah'yyb en'yym doo da. Taw'ãäts hë bë weh'ëeh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do Asija häj n'aa bä habong do bë m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ỹm Pisiir häd näng do daheeh, bë nemuun séd hã h'yyb hedoo do Jesus Kristo hã, tak'ëp mä bë rahyb n'aa esee. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa tób bä ka-het'aa doo, ti na-ãäj hë bë m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do babä habong do bë m' raky n'aa edëng. Baad bë kedëe bë da hadoo do hã.

²¹ Ỹ Paw-Ro, moh ỹm me ti hỹ ỹ berii kãn:* Bë ỹ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee däk da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahän doo. B'ëep matëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ Ỹ karën, Jesus, ër wahë n'aa ky enyym bë hã.

²⁴ Ỹ kamahän bë sahõnh hë nemon ỹm séd hã h'yyb hedoo do Kristo Jesus hã. Jããm hë kä.

---

* **16:21** Paw-Ro bawät noo gó dooh sa daaj hë rerii bä, rahaja né paawä rerii bä. Sa masa n'aa rerih sa ma matëg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kãn. Tagadëëg ub kä, tabahajaa bä kä, Paw-Ro gadoo terih do nahëeh, ta daaj hë taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hã rabahapäh, Paw-Ro kyyh né hë sahõnh hë ta tii hã kerii däk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hë rabahapäh.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 22 Nov 2019
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc